

תהליך ההתבגרות הוא תהליך ממושך, לא ביום אחד גופנו מבשיל ורגשותינו נעשים שקולים ובוגרים. בכל רחבי העולם נוכל למצוא טקסים שהחברה מכריזה בהם: מהיום אתם בוגרים ושייכים לחברת הבוגרים. זו אמנם זכות להיות בוגר, אך יש גם חובות. בשיעור זה נעסוק בזכויותיו של הבוגר אך גם בחובות שמוטלים עליו על ידי החברה שבה הוא חי מרגע הפיכתו לכזה.

- בשיעור זה נצפה במספר סרטונים המתארים טקסי מעבר מילדות לבגרות התואמים את התרבות שבה חי הנער/ה.
- נחלק לתלמידים דף שאלות ונבקש מהם להשיב על השאלות תוך כדי צפייה בסרטונים (מצ"ב).

טקס המעבר של שבט אקוקורין (אפריקה) - שבט האוקוקורין באפריקה הוא אחד מהשבטים האפריקאים ששומרים עד היום על מסורתם השבטית ומתנגדים עקרונית לחדירה של אלמנטים מודרניים לאופי החיים. השבט מסרב למפגש עם האדם המודרני ושומר על מסורות לבוש, מנהגים, ציד ולחימה בפולשים. רק לאחר טקס המעבר רשאים הנערים לשאת אישה ולהפוך ללוחמים וציידים.

<https://www.youtube.com/watch?v=rnd9tii0cvk&feature=youtu.be>

תרגום הסרטון:

במשך אלפי שנים, בכל חברה התקיימו טקסים לנערים המתבגרים להיות גברים.

המבוגרים מדריכים אותנו לעבר הנתיב, שבעה דורות.

מבקשים רשות מהאבות הקדמונים, מעלים מנחה של פירות ושמן דקלים להצלחת התהליך.

הגיע הזמן, כאשר הבנים נפרדים מהאימהות שלהם.

תהליך ההתבגרות כולו אורך שנה שלמה. צביעת הגוף בגיר מקודש.

מילות עידוד אחרונות. שלב של טיהור ואנרגיות חיוביות.

הריקוד האחרון שלהם כנערים.

במהלך השנה הקרובה יהיו שיעורים רבים ומבחנים רבים.

טקס מעבר של שבט קוקיו (קניה) - שבט אפריקאי שדוגל בעצמאות לאומית לאפריקאים ולחם לאורך השנים בקולוניאליזם הבריטי ביבשת ואף ארגן נגדו פעולות אלימות. מדובר בשבט של עובדי אדמה ונוודים שכיום נטמע כמעט לחלוטין בתרבות המערבית. יחד עם זאת, שומרים – בעיקר זקני השבט – על מסורות מסוימות מעברם ודואגים להנחיל מסורות אלו גם לצעירי השבט על מנת לשמור על מורשת כלשהי.

<https://www.youtube.com/watch?v=U47lJiacGyM&feature=youtu.be>

תרגום הסרטון:

להורים של 16 בנים משבט הקוקווי בניירובי שעברו ברית מודרנית יש סיבה טובה לחייך וגם לרקוד.

במשך 10 ימים הנערים ישהו במחנה מיוחד שם ילמדו על המסור ועל ערכי קוקווי מסורתיים.

"אתם לא פועלים כנגד חוקיו של אף אחד אלא מסופר לכם באופן מסורתי מאיפה באנו. זה מה שהיינו עושים".

"מה שהם ילמדו כאן, זה קודם כל איך לכבד את עצמם ואין להתנהל בעצמם. היגינה אישית, יחסים בינם לבין נערות".

הטקס מאפשר להורים לברך את בניהם.

מלווה בשתיה, ויריקה על חזה הילד או שימת ידיים עליו.

החגיגות הן לא כפי שהיו בעבר אך זה מספיק לעת עתה.

"כמו בכל תרבות אחרת, תרבויות אחרות ממשוכות, אז גם אנחנו צריכים להמשיך".

"שיוכל להתמודד עם החיים עם הרבה גבורה וביטחון ולגרש את כל פחדיו, כפי שנעשה היום".

"למדתי על גבריות ועל מה שיהיה בהמשך החיים".

"דרך הטקס, הנערים נהיו גברים צעירים בחברה שלהם. הם התמודדו מול הסכין ומצפים מהם לקחת יוזמה בענייני משפחה".

טקס הקונפירמציה הנוצרי- הנוצרים מאמינים שכדי שנער ונערה יצטרפו כחברים בכנסייה הם צריכים לעבור טקס "אישוש" של אמונתם. טקס שהוא מעין המשך לטקס ההטבלה שעברו בינקותם. טקס זה נעשה בכנסייה הקתולית עד גיל 7 ובכנסיות אחרות בגיל ההתבגרות. במהלך הטקס סומך הכומר את ידיו על ראשי הילדים או הנערים והנערים נשאלים על עקרונות הדת כחלק מהטקס. בנוסף, הנער או הנערה זוכים לברכה מהכומר. בזרם הפרוטסטנטי, הקונפירמציה היא טקס מעבר מילדות לבגרות וכוללת התחייבות של הנער או הנערה לפני חברי הקהילה ללכת בדרכו של ישו. לקראת הקונפירמציה לומדים הנערים והנערות אודות האמונה הנוצרית ואודות החובות הדתיות.

<https://www.youtube.com/watch?v=NsTmTz-mZJ8&feature=youtu.be>

טקס הלידה השנייה (הודו)- בהודו יש כמה מעמדות חברתיים (קסטות), הנמוכים שבהם נחשבים טמאים. טקס ההתבגרות בהודו מתקיים רק לבני שלושת המעמדות הגבוהים. הטקס נקרא "אופנאיאנה" ופירושו "הלידה השנייה". לפני הטקס שייכים הנערים למשפחתם ולאחריו הם כביכול נולדים מחדש והופכים לחלק מהחברה. בעבר היו הנערים יוצאים לאתר הטקס לחיות ביער וללמוד על החיים מפי מדריך. כיום חוזרים הנערים לבית הספר, אך מעמדם הוא כשל בוגרים. הטקס נערך לנעריך בגילאי 12-20, והוא עמוס בסמלים שמבטאים את המעבר מעולם הילדות לעולם הבגרות.

<https://www.youtube.com/watch?v=S5-uKF2hMIk>

טקס המעבר של דשינה משבט האפאצ'י (ארה"ב) - שבט האפאצ'י הוא שבט ילידי בארצות הברית (אינדיאנים) שרובו נטמע באוכלוסייה הכללית בארה"ב. האפאצ'י ידועים בעיקר בתור התנגדותם העזה לכיבושו האלים של האדם הלבן את אמריקה וחסולו הכמעט שיטתי את האוכלוסייה הילידית. שבט זה שומר עד היום על מסורות מסוימות ובתוכן נתפס טקס המעבר הנשי כטקס מרכזי שאליו מתכוננים במשך זמן רב.

<https://www.youtube.com/watch?v=5B3Abpv0ysM#action=share>

תרגום הסרטון:

מתחת להר לבן בניו מקסיקו בשמורת מסקלרה של שבט האפאצ'י מתארגנים לטקס בגרות. במשך ארבעה ימי הטקס, דשינה קוצים בת ה-13 תעבור מבחן עתיד של כוח התמדה ואופי שיהפוך אותה לאישה.

שבט המסקלרה אפאצ'י מקיימים את הטקס כל שנה ב-4 ביולי.

זהו תהליך מתיש המכוון להכין את הנערות לקשייהם העתידיים כנשים.

"כשהיא הייתה ילדה קטנה, ידעתי שזה מה שאני רוצה בשבילה". אמה של דשינה – אלט – עמלה במשך שנה שלמה על ההכנות לאירוע. חברים ומשפחה יעזרו לה להאכיל ולארח יותר מ-50 אורחים.

התפקיד החשוב ביותר של המשפחה הוא לבחור את אשת התרופות עבור דשינה.

זלדה יאזה תנחה אותה בדרכים המסורתיות של נשות האפאצ'י.

הטקס בן ארבעת הימים מסמל את סיפור הבריאה של האפאצ'י. דשינה תעבור דרך תחנות המעבר בחיים: ינקות, ילדות, גיל ההתבגרות ואישה.

שיא הטקס הוא ריקוד של לילה שלם שיבחן את כושר ההתמדה שלה.

הטקס מתחיל עם עלותו של כוכב הבוקר, דשינה צריכה לציית לחוקים קפדניים: בארבעת הימים יש להסתפק במעט שינה, אוכל מצומצם והסתרת רגשות. במשך כל הימים עליה להקפיד על הבעת פנים סטואית.

"אני מתרגשת ושמחה, ולמרות שאסור לי לחייך אנסה להראות זאת בדרך כלשהי".

לפני שתצטרף לחברותיה, מברכים את דשינה ומפזרים סביבה אבקנים, סמל לפוריות.

הנערות מתחילות את המסע בטיפי מקודש שנבנה על ידי בני גילה. "בואי, עכשיו מקימים את הטיפי". ממלאים סלסלה באבקנים ובעוד חפצי טקס.

כמו אמותיהן הקדמוניות הבנות רצות אל עבר הזריחה, מקיפות את הסלסלה ארבע פעמים, סמל לארבעת שלבי החיים.

היום הרביעי והאחרון מביא את דשינה אל מפתן הנשיות. היא מתפללת לאלי ההרים ומייחלת לחיים ארוכים ומוצלחים.

כאשר הערב יורד, זה הזמן לרקוד סביב מדורת הטקס. דשינה וחברותיה ירקדו כל הלילה, רוב הזמן מוסתרות בטיפי הקדוש.

לאחר יותר מעשר שעות, דשינה עדיין רוקדת. איש התרופות מקדם את זריחת השמש, סמל למבחן האחרון. חימר לבן נמרח על פיהן על הנערות- סמל לאלה. בהקפה האחרונה של הסלסלה הקדושה, הנערות מוחקות מפניהן את החימר הסמלי. ובהפלת הטיפי- טקס המעבר שלהן הושלם.

דשינה מקבלת את שמה כאישה אפאצית בוגרת: נוצת כוכב הבוקר.

הכל עבר כשורה. היא תהיה אישה חזקה.

הקהילה שלה מתאספת סביבה מכירים בכך שנערה זו התקבלה לחיות כאישה בשבטם.

כאישה בת שבט האפאצית דשינה ממלאת את סמל תרבותה מחדשת ומגנה על תרבות שבטכנת הכחדה.

טקס המילה בדת המוסלמית- באסלאם יש כמה מסורות באשר לגיל שבו נימול ישמעאל בן אברהם. יש מסורות הגורסות שהיה בן 13 ויש מסורות שגורסות שהיה בן 17. ההלכה המוסלמית מחייבת את הבן לעבור ברית מילה לפני הגיעו לגיל בגרות. מי שלא עבר מילה נחשב ללא טהור ואינו רשאי לשחוט, להגיש אוכל לאנשים ולהתחתן. כיום מקובל למול את הבנים בגיל צעיר (שנה-10) אף שיש כאלו שמלים בגיל 12 ואף מאוחר יותר.

טקס ההתבגרות של נערי שבט המסאי (קניה)- שבט המסאי חי את חייו באופן מסורתי מזה מאות דורות. נודע להם שם של ציידים מנוסים ולוחמים אמיצים, אך ברוב המקרים הם אינם ניזונים מציד אלא מאכילת החיות אותם הם מגדלים במשק אוטרקי. בשבט המסאי מתקיימים טקסים שונים העוברים בירושה מאב לבן. טקסי המעבר של נערי שבט המסאי מעניינים במיוחד: ראשית, על הנערים לבצע את "ריקוד הקפיצות"- מזנקים לאוויר מעמידה ישירה על מנת להוכיח את חוזקם וזריזותם. עד לפני שני עשורים רווח המנהג שבו היו צריכים צעירי השבט לצוד אריה ולהרוג אותו מבלי שימוש בנשק חם כלשהו על מנת לזכות בזכות לשאת אישה. כיום טקס זה פסק כמעט לחלוטין, אך יש טענות במקומות מרוחקים בהם חיים ריכוזי שבט מסאי בניתוק מוחלט מהמודרניות עדיין מתקיים טקס זה פעם בשנה.

<https://www.youtube.com/watch?v=ZA4bAuAoEsU>

טקס בר מצווה בכותל

<https://www.youtube.com/watch?v=sHq35uuCj0M&feature=youtu.be>

טקס בת מצווה במועדון ברעננה

<https://www.youtube.com/watch?v=CRhQ5z-IuWA>

טקסי העבר בתרבויות העולם

1. האם גרסאות אמצעיות על קווי זמיון ושוני בין הטקסים השונים?
2. ממה אדגרגים נבנים המבצאים בין הטקסים?
3. מה אדגרגים על המנהגים הייחודיים אלה שמופיעו בסרטונים?
 - א. העלאה מנחה אבוג הקדמונים
 - ב. סמיכה ידיים על ראש הנערה
 - ג. שפיכת נוזלים על ראש הנערה במזו
 - ד. קיום טקס המגבגבוג רק בשאלה מעמד
 - ה. ריקוד אלה שלם
4. אי הסדרה של ראש הנערה דרך המעבר הפנים
5. ציד אריה אמוכחג עבריות וחוצק
6. מדוע אדגרגים נבחרו דווקא טקסים אלו כטקסי המגבגבוג עבוד כל אחת מהתרבויות?
 - א. האם הם בטקס הימזי יש יימזחן אומטי?
 - ב. בעקבוג המצטייה- האם יש מרכיבים שמייגס חוצים אשנרגזכאז בטקס הימזי שאינם מרגייהים בז?